

Jedinečnost a pravidelnost

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2015](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2015](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 24. 2. 2015

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 24. 2. 2015

Jedinečnost a pravidelnost

Stalo se zvykem považovat za důležité, že ve světě panují jisté pravidelnosti (obvykle se mluví o zákonitostech), zatímco o odchylky, zvláštnosti a jedinečnosti není žádný velký zájem. A přece je zvláštní, že odchylky a jedinečnosti nejsou ve světě výjimkou, nýbrž naopak pravidlem. A neplatí to je ve světě živých bytostí, ale třeba také v astronomii: ačkoliv astro-nomie se stará především o zákonitosti a pokouší se je matematicky simulovat, ukazuje se že každá galaxie je zvláštní a osobitá, že hvězdy se rodí a vyvíjejí dost různě, že různé jsou i jejich planetární systémy, velmi odlišné jsou i jednotlivé planety v naší sluneční soustavě atd. – a tady nejde o nic opravdu „živého“ (i když ten „vývoj“ planet, hvězd, hvězdných soustav, galaxií atd. onen vývoj života docela připomíná). Zdá se však opravdu, že uprostřed té obrovské různosti se přece jen uplatňují některé pravidelnosti, ale jen potud, že pak nejde o pouhý chaos, nýbrž o jakýsi chaos relativní, snad dokonce jemně „řízený“. Ale jak – a čím – řízený? Příklad: u některých mých rostlin bramboříku (většinou pěstovaných ze semen) se občas vyskytují květy nikoliv o 5, ale o 6 okvětních lístcích; zcela výjimečně se dokonce ukázaly květy o 7 lístcích. Zkoušel jsem ty víceplátečné zkřížit, ale nezdá se (zatím), že by to bylo možno nějak cíleně propěstovat. (Možná, že o tom už je nějaká literatura, ale to teď není důležité.) Podobná je ostatně situace i v případě jiných rostlin; nejznámější jsou čtař- a pětílístky jetelů. Jak vlastně dochází k těmto anomáliím – ať už jsou dědičné nebo ne? Pokud to je nějak „řízeno“, jak dochází ke změnám v takovém „řízení“? A pokud to není řízeno, ale dochází k tomu nahodile, jak vůbec může dojít k takovým nahodilostem? A jak je možné, že i takové ničím neřízené nahodilosti se občas vyskytují, tedy že nejsou zcela výjimečné? Můžeme snad mluvit o nějaké „tendenci směrem k chaosu“? Pak by mělo ovšem smysl mluvit o tendenci opačné, tendenci k „pravidelnosti“, tj. k zachovávání pravidel. Jaký bychom pak mohli dělat rozdíl mezi pravidelností (eventuelně nahodilostí) a tendencí k chaosu nebo aspoň k nahodilostem?

(Písek, 150224-1.)